

виникнення кризи на підприємстві. На нашу думку, з метою оцінки санаційної спроможності слід аналізувати динаміку показників, що характеризують стан, забезпеченість та ефективність використання усіх факторів виробництва.

По-третє, визначення сильних, слабких сторін підприємства, його можливостей та загроз вимагають високого ступеня ознайомлення із специфікою підприємства, що не завжди є можливим.

По-четверте, інформаційною базою для використання зазначених методик є статистична звітність підприємства, а зважаючи на динаміку економічних умов в країні та специфіку її заповнення на більшості підприємств, досить важко отримати обґрунтовані результати. По-п'яте, жодна із запропонованих методик не дає повної інформації про перспективи розвитку підприємства. Оцінка санаційної спроможності підприємства проводиться лише із позиції визначення глибини кризи та ймовірності банкрутства.

По-шосте, запропоновані методики є трудомісткими і вимагають значних затрат праці й часу.

Сьогодні оцінка санаційної спроможності підприємств розглядається лише як результат санаційного аудиту, що проводиться у межах провадження справи про банкрутство, і використовується виключно для державних підприємств, оскільки цей процес регламентується законодавством. Інші ж підприємства практично не діагностуються, а рішення про доцільність проведення санації приймається комітетом кредиторів у тому випадку, якщо на їх думку, бізнес є перспективним, в іншому випадку, підприємство ліквідується.

Ми ж розглядаємо санаційну спроможність як поточну оцінку здатності підприємства до виживання та ефективного розвитку у майбутньому.

Окрім того, на нашу думку, оцінка санаційної спроможності повинна ґрунтуватись на оцінці потенціалу підприємства, тобто на визначенні можливостей та резервів для його подальшого ефективного функціонування, а для цього слід врахувати ключові елементи потенціалу, їх кількісні та якісні характеристики. З метою спрощення процедури визначення санаційної спроможності доцільно запропонувати єдиний інтегральний коефіцієнт, який дасть можливість мінімізувати витрати часу та створить передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Література

1. Грешко Р.І. Фінансова санація промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Р. І. Грешко. – Тернопіль, 2008. – 20 с.
2. Білоконь Т. М. Організаційно-економічний механізм санації підприємств цукрової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Т. М. Білоконь. – К., 2008. – 16 с.
3. Благодетелева-Вовк С. Л. Управління фінансовою санацією підприємств : [навч. посіб.] / Благодетелева-Вовк С. Л. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 248 с.

Надійшла 20.11.2009

УДК 338

Н. М. ВАЛІГУРА

Хмельницький національний університет

ВПЛИВ РИЗИКІВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

В статті досліджено поняття «фінансові ризики», їх вплив на фінансову стійкість підприємства. Виділені основні чинники і причини впливу ризиків.

In the article investigational concept financial risks, their influence on financial firmness of enterprise. Basic factors and reasons of influence of risks are selected.

Ключові слова: фінансова стійкість підприємства, ризики втрати фінансової стійкості, чинники і причини впливу ризиків, управління ризиками.

Вступ. Фінансова діяльність підприємства здійснюється під впливом невизначених чинників, які зумовлені зростанням конкуренції на ринку, нестабільністю нинішньої політичної ситуації в країні, системи оподаткування, що постійно змінюється.

Фінансова діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризикам, ступінь впливу яких на результати його діяльності значно підвищується з нестабільністю нинішньої економіки. Агресивне зовнішнє середовища, його нестабільність суттєво впливає на ефективність та діяльності підприємства, що призводить до розробки шляхів забезпечення здатності підприємства адаптуватися і відповідно зберігати свою цілісність та ефективність у діяльності. Ризики, особливо фінансові, що супроводжують таку діяльність, виділяють в окрему групу ризиків, що відіграють найбільш значиму роль в загальному впливі ризиків на фінансову стійкість підприємства. У ринковій економіці фінансова стійкість є головною умовою

життєдіяльності і основою стабільності стану підприємства. Під фінансовою стійкістю підприємства розуміють властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися. Збільшення ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства пов'язане з швидкою зміною економіко-політичної ситуації в країні і кон'юнктури фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин.

Постановка задачі. Метою даної статті є визначення чинників і причин впливу фінансових ризиків на фінансову стійкість підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. На сьогодні дослідження питання збереження фінансової стійкості займає значне положення у теорії та практиці вітчизняного фінансового менеджменту. Вивчення наукових літературних джерел з даної проблеми показало, що вагомий внесок у теорію та методологію аналізу фінансової стійкості підприємства зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Брікхейм Е.Р., Ван Хорн Джон, Артеменко В.Г., Беллендир М.В., Савицька Г.В., Покроповний С.Ф., Ковалев В.В., Ізмайлова К.В., Василенко В.О., Лахтіонова Л.А.

Результати. Фінансова стійкість підприємств вивчається українськими вченими переважно в контексті загрози банкрутства підприємств. Більшість розробок присвячена пошукам внутрішніх джерел забезпечення фінансової стійкості підприємств. Недостатньо дослідженими залишаються проблеми впливу ризиків, особливо, фінансових на забезпечення фінансової стійкості підприємства та взаємопов'язані проблеми фінансової стабілізації підприємства.

Фінансова стійкість підприємства – це комплексна, багатофакторна категорія, що відображає відтворювальний процес. Дана категорія характеризує економічні відносини, через які відбувається соціально-економічний розвиток підприємства. Комплексність категорії фінансової стійкості суб'єктів господарювання полягає у відображенні в ній рівня фінансового стану та фінансових результатів підприємства, його здатності виконувати свої зобов'язання та забезпечувати подальший розвиток при збереженні кредито- та платоспроможності і відносній незалежності від змін внутрішніх та зовнішніх чинників.

Фінансова стійкість – комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Фінансово стійким можна вважати таке підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити запаси й витрати, своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями, не мати у розпорядженні кредиторської заборгованості.

Проаналізуємо, що собою представляють поняття ризик, фінансовий ризик.

Ризик – це ймовірність виникнення збитків або недоотримання доходів у порівнянні з прогнозованим варіантом [1, с. 413].

Фінансовий ризик — це мінливість у прибутках, пов'язана з функціонуванням фінансової структури фірми і необхідністю виконання зобов'язань з цінних паперів з фіксованим прибутком [2].

Також, слід виділити, що під фінансовим ризиком підприємства розуміється ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності [11, 12].

Фінансові ризики підприємства класифікуються за наступними ознаками (рис. 1).

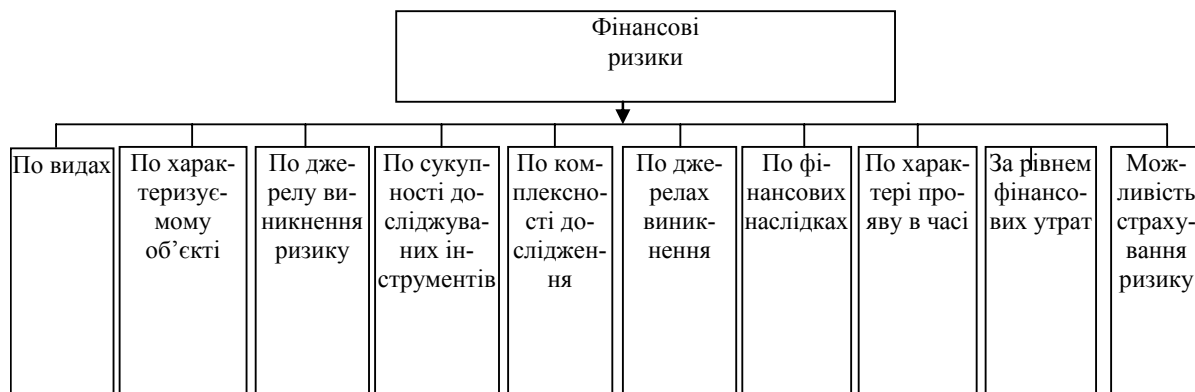

Рис. 1. Класифікація фінансових ризиків за ознаками

Визначення мінливості у прибутках характеризує можливість виникнення фінансового ризику, який вимірюється рівнем фінансового ліверіджу. Адже, за допомогою розрахунків фінансового ліверіджу виникає потенційна можливість впливати на прибуток шляхом зміни обсягу і структури власного та позикового капіталу. Загалом, фінансовий ліверідж означає включення в структуру капіталу підприємства позикового капіталу, який визначає «постійний» прибуток. Цей показник розглядають як важіль, за допомогою якого

можна значною мірою змінити результати виробничо-фінансової діяльності підприємства, та запобігти виникненню можливості прояву фінансових ризиків.

Своєчасне оцінювання фінансової стійкості підприємств дозволяє вчасно виявити недоліки фінансово-господарської діяльності. Для ефективності управління фінансовою стійкістю доцільним є здійснення моніторингу даного показника на підприємстві. Основною метою розробки системи моніторингу фінансової стійкості є своєчасне виявлення чинників та причин зниження її рівня, пов'язаного з погіршенням фінансового стану підприємства, а також розробка та прогнозування заходів щодо коригування певних напрямків фінансово-господарської діяльності з метою покращення і підвищення фінансової стійкості.

Метою оцінки фінансового стану підприємства в системі антикризового управління є розробка і реалізація заходів, направлених на термінове відновлення платоспроможності та ліквідності підприємства, відновлення рівня фінансової стійкості, відновлення фінансової рівноваги, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу, розробка відповідних рішень щодо поставлених вище завдань.

Слід зазначити, що оцінюючи фінансову стійкість підприємства не існує яких-небудь стандартних і нормованих підходів. Власники підприємств, менеджери, фінансисти самостійно визначають критерії аналізу фінансової стійкості підприємства залежно від напрямів дослідження. Звернемо увагу на декілька підходів (методів), які використовуються у світовій та вітчизняній практиці (рис. 2).

Фінансову стійкість можна розглядати як фінансовий стан підприємства, господарська діяльність якого забезпечує в нормальних умовах виконання всіх його зобов'язань перед працівниками, іншими підприємствами, організаціями, кредиторами, державою завдяки збалансованості його доходів і витрат.

У процесі аналізу фінансової стійкості слід використовувати такі методики, які найбільшою мірою сприятиме його ефективності. Методика проведення будь-якого аналізу може включати способи, правила і заходи щодо найбільш доцільного виконання якої-небудь діяльності. В аналізі фінансової стійкості методика являє собою сукупність аналітичних способів і правил дослідження діяльності підприємства, спрямованих на вивчення різних об'єктів та напрямів аналізу, які допомагають одержати найбільш повну оцінку фінансової стійкості і прибутковості підприємства.

Ці методи доцільно використовувати також при проведенні досліджень стану фінансової стійкості підприємств [9, с. 620; 10] (рис. 2).

Рис. 2. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства

Фінансово стійким можна вважати те підприємство, яке за рахунок власних коштів спроможне забезпечити достатньо запасів і витрат, не допустити наявності невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми зобов'язаннями перед кредиторами, а також, продовжувати сталу фінансово-господарську діяльність згідно з визначеною економічною стратегією розвитку підприємства.

Тому, зміст і завдання оцінки фінансової стійкості зосереджені, насамперед, на виявленні причин виникнення перших симптомів фінансових ризиків. Для виявлення таких причин необхідно використовувати шляхи комплексного використання зовнішніх та внутрішніх механізмів, за допомогою функцій управління фінансовою стійкістю, а саме, прогнозування, планування, організації, мотивації, координації та контролю.

Система внутрішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків передбачає використання наступних методів [11].

1. Запобігання ризику.
2. Лімітування концентрації ризику.
3. Хеджування.

4. Диверсифікованість.
5. Розподіл ризиків.
6. Самострахування (внутрішнє страхування).
7. Інші методи внутрішньої нейтралізації фінансових ризиків.

Для виявлення причин впливу фінансових ризиків також можна використовувати фінансове прогнозування, що собою представляє узагальнення та аналіз наявної фінансової інформації з наступним розрахунками і врахуванням дестабілізуючих факторів, можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників. Методи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати зміни, що виникли на підприємстві протягом фінансово-господарської діяльності (рис. 2).

Як результат фінансового прогнозування слід представити розробку трьох основних документів [12]:

- 1) прогноз звіту про прибутки та збитки;
- 2) прогноз руху грошових коштів;
- 3) прогноз балансу активів та пасивів підприємства.

Успіх результату від впроваджені фінансової стратегії гарантується, в тому випадку, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, за умов налагодженого централізованого фінансового управління підприємством, а методи його є адекватними змінам фінансово-економічної ситуації в країні.

Висновки. Отже, в сучасних умовах господарювання, що характеризуються високим рівнем економічної невизначеності, досягнення стратегічних фінансових цілей та забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства неможливе без створення ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, невід'ємним елементом якого є механізми та системи управління ризиками зниження фінансової стійкості.

За умов національної економіки головними ризиками, що стримують довгостроковий розвиток і сприяють до втрати фінансової стійкості суб'єктів господарювання, як свідчить проведений аналіз у даній роботі, є фінансові ризики. Розробка ефективної системи стратегічного управління фінансовою стійкістю, що включає механізми та системи управління ризиками, сприятиме підвищенню фінансової стійкості суб'єктів господарювання за умов зростаючої конкуренції та невизначеності на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Література

1. Приймак І. Управління ризиком втрати фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища / І. Приймак // Формування ринкової економіки в Україні. – К., 2009. – Вип. 19. – С. 413-419.
2. Бакаєв Л.О. Кількісні методи в управлінні інвестиціями [Електронний ресурс] : [підручник] / Бакаєв Л.О. – Режим доступу : <http://library.if.ua/books/128.html>.
3. Є.Ф. Брігхкем. Основи фінансового менеджменту / Брігхкем Є.Ф. ; [пер. з англ.]. – К. : Вид-во «Молодь», КП «ВАЗАКО», 1997. – 1004 с.
4. Ван Хорн Джеймс. Основи фінансового менеджменту / Ван Хорн Джеймс, Вахович К., Джон М. ; [пер. с англ.]. – 11-е изд. М. : Изд. дом «Вільямс», 2001. – 992 с.
5. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : [навч. посіб.] / Василенко В.О. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
6. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редколегія: Мочерний С.В. (відп. ред.) та ін.]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 2000. – 864 с.
7. Измайлова К.В. Финансовый анализ субъекта хозяйствования : [справочное пособие] / Измайлова К.В. – Минск : Выш. шк., 1997. – 309 с.
8. Киперман Г.Я. Экономика предприятия : [словар] / Киперман Г.Я. – М. : Юрист, 2000. – 272 с.
9. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Савицька Г.В. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
10. Тищенко В.В. Формування системи аналізу фінансової стійкості підприємств машинобудування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:ZPaLe1Eewi8J:www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/tishenko_vv.pdf.
11. Фінансовий менеджмент : [Конспект лекцій] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://libr.org.ua/books/104.html>.
12. Управління фінансовими ризиками [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finansoviriski.ru/rozd-1-pershiy/klasif-kats-ya-f-nansovikh-rizik-v-p-dpri-mstva.html>.

Надійшла 21.11.2009